

Аналіз досвіду ведення гібридних дій військово-морськими силами іноземних держав щодо перешкоджання ведення економічної діяльності на морі

Analysis of the experience of conducting hybrid actions by the naval forces of foreign countries regarding the prevention of economic activity at sea

Андрій Гриценко^A

***Corresponding author:** к. військ. н., професор кафедри Військово-Морських Сил, e-mail: andriy.grytsenko1971@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2595-3505

Сергій Фролов^A

к. іст. н., доцент кафедри Військово-Морських Сил, e-mail: s.frolov@post.mil.gov.ua, ORCID: 0000-0001-9873-4413

Andriy Grytsenko^A

***Corresponding author:** Candidate of Military Sciences, Professor of the Naval Forces Department, e-mail: andriy.grytsenko1971@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2595-3505

Serhii Frolov^A

Candidate of Historical Sciences, assistant professor of the Naval Forces Department, e-mail: s.frolov@post.mil.gov.ua, ORCID: 0000-0001-9873-4413

^A Національний університет оборони України, Київ, Україна

^A National Defence University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Received: October 7, 2023 | Revised: October 24, 2023 | Accepted: October 31, 2023

DOI: 10.33445/sds.2023.13.5.12

Мета роботи: провести аналіз ведення гібридних дій Військово-Морськими Силами іноземних держав щодо перешкоджання ведення економічної діяльності на морі для прогнозування потенційних дій противника в Чорному морі.

Метод дослідження: аналіз, синтез.

Результати дослідження: проведено аналіз ведення гібридних дій Військово-Морськими Силами іноземних держав щодо перешкоджання ведення економічної діяльності на морі та здійснено прогнозування подальших гібридних дій рф в Чорному морі.

Теоретична цінність дослідження: здійснено прогноз подальших гібридних дій рф в Чорному морі дозволяє спланувати та виконати заходи щодо захисту економічної діяльності України на морі.

Тип статті: теоретична.

Purpose: is analysis of the conduct of hybrid actions by the Naval Forces of foreign countries in relation to the obstacle of conducting economic activities at sea in order to predict the negative actions of the enemy in the Black Sea.

Method: analysis, synthesis.

Results of the study: an analysis of the conduct of hybrid actions by the Naval Forces of foreign countries regarding the obstruction of economic activity at sea was carried out, and a forecast of further hybrid actions of the russian federation in the Black Sea was made.

Theoretical implications: the forecast of further hybrid actions of the Russian Federation in the Black Sea allows planning and implementation of measures to protect Ukraine's economic activity at sea.

Paper type: theoretical.

Ключові слова: захист, економічна діяльність, морська охорона, гібридні дії.

Key words: defense, economic activity, maritime security, hybrid actions.

1. Вступ

Аналіз дій російської федерації (рф) на морі з початком збройної агресії проти України у 2014 році показав що, що вони мали гібридний характер, а їх інтенсивність протягом зазначеного часу не була постійною та залежала від умов обстановки, яка складалась в конкретний період часу. Ці дії в першу чергу були спрямовані на перешкоджання веденню Україною економічної діяльності на морі. Для досягнення мети дій рф здійснювала низку заходів, а саме: неправомірні закриття районів моря, через які проходять рекомендовані шляхи руху суден, затримку суден, що рухались в українські порти під приводом проведення їх доглядів, обмежене застосування зброї проти бойових кораблів Військово-Морських Сил Збройних Сил України (ВМС ЗС України) тощо. Слід зазначити, що рф не є єдиною країною, яка застосовує гібридні дії на морі. Крім вказаної держави, із застосуванням гібридних дій на морі

асоціюються також Китайська Народна Республіка (КНР) та Ісламська Республіка Іран (Іран) [1]. Вони також є важливими учасниками морського права, чий морські райони включають або знаходяться поблизу стратегічних морських шляхів.

Враховуючи те, що у довгостроковій перспективі значення моря для економіки України буде лише зростати, після завершення активних бойових дій на морі можливо спрогнозувати збільшення кількості об'єктів морської господарської діяльності в територіальних водах та у виключній (морській) економічній зоні (В(М)ЕЗ) України, а також зростання обсягу морських вантажних перевезень морським транспортом. При цьому, загроза ведення росією гібридних дій з метою перешкоджання веденню Україною економічної діяльності на морі буде залишитися й надалі, а характер таких дій буде змінюватись з урахуванням умов обстановки та досвіду ведення таких дій іншими державами. Вказане актуалізує дослідження щодо визначення особливостей ведення гібридних дій з перешкоджання ведення економічної діяльності на морі іноземними державами.

Метою такого дослідження є аналіз ведення гібридних дій Військово-Морськими Силами іноземних держав щодо перешкоджання ведення економічної діяльності на морі для прогнозування потенційних дій противника в Чорному морі.

2. Теоретичні основи дослідження

Дослідженню питань ведення гібридних дій, у тому числі і на морі, на сьогодні приділяється багато уваги. Окреслену проблематику розглядають як вітчизняні [3–12], так і закордонні науковці [12–16]. Однак вказані праці розглядають лише дії рф проти України в Азово-Чорноморському регіоні, а питання щодо особливостей ведення гібридних дій іншими країнами у науковій літературі розглянуто недостатньо.

3. Постановка проблеми

Масштаби гібридних дій рф щодо перешкоджання веденню економічної діяльності України на морі з 2014 року постійно зростали. Змінювався також і характер гібридних дій противника, у тому числі і з урахуванням досвіду ведення таких дій іншими державами. Через це виникає потреба у проведенні аналізу ведення гібридних дій на морі силами ВМС іноземних держав для прогнозування характеру гібридних дій рф на майбутнє з метою планування та ефективного виконання заходів щодо захисту економічної діяльності України на морі.

4. Результати

Як було зазначено в [1], на сьогодні найбільш активно застосовують гібридні дії на морі КНР та Іран. При цьому характер таких дій має свої особливості, які будуть розглянуті нижче.

На сьогодні все частіше експерти звертають увагу на те, як КНР використовує свій найбільший у світі рибальський флот та рибальські флотилії у своїх геополітичних інтересах. Китайських рибалок уже охрестили у закордонній пресі "маленькими синіми чоловічками" [2], за аналогією із "зеленими чоловічками" російських іррегулярних підрозділів. Їхній кадровий склад представлений десятками тисяч відставників Народно-визвольної армії Китаю (НВАК). При цьому, у КНР налічується близько 370000 безмоторних рибальських суден і ще 672000 моторних.

КНР приділяє значну увагу підготовці зазначених сил. Так, керівництво провінції Хайнань (Південний Китай) не лише субсидує великі рибальські шхуни на кілька тисяч юанів на день за ведення промислу на спірних ділянках акваторії, а й проводить військову підготовку рибалок.

Рибальські судна "синіх чоловічків" практично повністю за рахунок держави були оснащені приймачами китайської супутникової навігаційної системи "Бейдоу", також йде програма з введення в дію суден зі сталевими корпусами замість дерев'яних. Такі судна можуть бути використані більш ефективно при тарані та навалі. Також було збільшено вік, до якого можуть залишатися у "морському ополченні" його члени.

Офіційна назва цих структур – Морська Міліція Народно-Визвольної Армії Китаю (ММ НВАК). Вона була створена в кінці 50-х років з метою захисту східного узбережжя КНР від потенційної агресії з боку Республіки Китай (Тайвань).

Безпосередньо в бойових діях ММ НВАК була використана вже в 1974 році під час битви за Парасельські острови. Її роль полягала у транспортуванні на острови підрозділів НВАК. Результатом цієї операції була капітуляція Південно-В'єтнамських сил і окупація островів КНР. Це створило прецедент, оскільки використання рибальського флоту у воєнних діях не спровокувало силову відповідь з боку США, попри те що агресія була спрямована проти союзника США. З цього моменту Пекін став активно використовувати ММ НВАК для досягнення морського панування в регіоні.

Традиційно, керівництво КНР використовує ММ НВАК для підтримки стратегічних морських операцій з метою:

- перешкоджання свободі операцій опонента (рибальський флот у цьому випадку рухається "роями");
- переміщення підрозділів і забезпечення десантних операцій на острови, які являються спірними територіями;
- ведення розвідувальної та допоміжної діяльності в інтересах ВМФ НВАК (пошук "недружніх" об'єктів в підводному просторі, агресивні дії проти рибальських суден інших країн (аж до потоплення таких суден після тарану), перешкоджання морській економічній діяльності інших країн в районах, на які претендує КНР тощо).

Проблемою для регулярних військово-морських флотів інших країн під час зіткнення з подібною активністю ММ НВАК є легальність використання сили. Рибальські судна мають яскраво виражений цивільний вигляд і, за міжнародним правом, їх заборонено атакувати під час військових операцій. В той же час, такі судна демонструють військову поведінку під час дій в інтересах морської політики КНР, і легко можуть повертатися до своєї мирної діяльності в рамках одного і того ж виходу в море. Така "гібридна" поведінка сильно ускладнює створення правил та інструкцій для командирів ВМС і Берегової охорони країн-опонентів КНР.

Приклади застосування сил ММ НВАК:

- у 2009 році "морське ополчення" оточило дослідницьке судно ВМС США USNS "Impressable", яке вело діяльність недалеко від територіальних вод КНР. Китайські рибалки за підтримки фрегата НВАК активно маневрували поруч із кораблем і намагалися зрізати його буксирувану групу гідролокаторів;

- 8 вересня 2010 року китайське рибальське судно здійснило таран двох кораблів японської берегової охорони;

- у 2012 році китайські рибальські судна в координації з береговою охороною стали авангардом Пекіна у боротьбі за міліну Скарборо в Південно-Китайському морі. "Морські ополченці" зайняли острів та оголосили його частиною територій Китаю;

- у травні 2014 року "сині чоловічки" підтримували встановлення китайської нафтової вежі Haiyang Shiyou-981 на південь від острова Тритон. Китайська організація Fugang Fisheries направила ополчення з 29 траулерів для захисту нафтової вежі як підтримку суден військового округу Гуанчжоу та військового округу Хайнань. Понад два місяці "морське ополчення" з рибальських суден тримало кругову оборону навколо нафтової вежі. Рибалки агресивно атакували в'єтнамські судна, потопивши три з них;

- у березні 2016 року близько 100 китайських рибальських суден вторглися до району малайзійської мілини Лаконія біля берегів Саравака, порушивши виняткову економічну зону Малайзії. Дані кораблі, які не мали на борту державних прапорів та інших розпізнавальних знаків, супроводжувалися судами берегової охорони КНР;

- у 2019 році 275 китайських рибальських траулерів увійшли до територіальних вод Філіппін і розпочали сутички зі збройними силами.

Крім застосування "синіх чоловічків", в Південно-Китайському морі КНР активно перетворює океанські рифи та атоли на штучні острови, на яких створює мережу опорних баз. Така діяльність спостерігається, зокрема, щодо групи Парасельських островів (Paracel Islands), островів Скарборо (Scarborough) та Спратлі (Spratly). Малайзія, Філіппіни, В'єтнам, Тайвань, Бруней, Індонезія, а також США неодноразово протестували проти таких експансіоністських дій Китаю. Зокрема, лише на островах Спратлі Китай утворив сім штучних островів. На рифах Fiery Cross, Subi та Mischief з'явилися злітно-посадкові смуги довжиною до 3 тис. метрів, призначені для літаків дальньої авіації та бомбардувальників. При цьому, вище політичне керівництво КНР запевняє, що острови ніколи не будуть мілітаризованими. Проте це не відповідає дійсності, оскільки Китай розбудовує острови до рівня військових баз, споруджує підземні сховища, позиції зенітних ракетних систем протиповітряної оборони, станції розвідки та розміщує бойові літаки.

Крім вказаного, КНР ігнорує рішення Гаазького арбітражного суду, який у липні 2016 року оголосив створення штучних островів незаконним, і як таке, що не відповідає нормам міжнародного права. Водночас, Китай не поспішає відмовлятися від своїх територіальних претензій та від використання у власних інтересах виняткової економічної зони в межах 200 морських миль навколо островів. Все це перетворює Південно-Китайське море де-факто на власність Китаю, що стає все більш геополітично та стратегічно важливим, оскільки воно є основною складовою торговельного шляху з Японії та Далекого Сходу на захід до Європи.

Важливими прикладами з досвіду гібридних дій, що стосується саме негативного впливу на морські перевезення, є дії ВМС ЗС Ірану та ВМС Корпусу вартових Ісламської революції (КВІР) зазначеної держави. Такі дії відмічаються з грудня 2018 року, коли Президент Ірану виступив з публічною промовою, у якій повідомив про намір закрити Ормузьку протоку, через яку проходить близько 30% всієї нафти, що транспортується морем, у випадку блокування США експорту нафти з Ірану. Після цього відмічались неодноразові випадки ураження нафтових танкерів в Перській та Оманській затоках невідомими силами та засобами. Нижче розглядаються випадки застосування ВМС ЗС та ВМС КВІР Ірану щодо створення перешкоджання судноплавству в районі Перської затоки.

Так, 12 травня 2019 року біля узбережжя Фуджейри в Оманській затоці було пошкоджено чотири комерційні судна: два нафтоналивні танкери, зареєстровані в Саудівській Аравії, нафтоналивний танкер, зареєстрований у Норвегії, і бункеровочне судно, зареєстроване в Об'єднаних Арабських Емітатах (ОАЕ). Судна стояли на якорі в територіальних водах ОАЕ для бункерування в порту Фуджейра. Міністерство закордонних справ ОАЕ повідомило, що кораблі зазнали "диверсійної атаки". ОАЕ розпочали спільне зі Сполученими Штатами Америки (США) та Францією розслідування. Початкова його оцінка показала, що пробоїни, які отримали судна, були розміром від 5 до 10 футів (1,5-3,0 м) поблизу або нижче ватерліній і, ймовірно, були спричинені вибуховими зарядами. Перші висновки міжнародного розслідування було передано на розгляд Ради Безпеки ООН. У спільній заяві з Саудівською Аравією та Норвегією від 6 червня 2019 року було зазначено, що є вагомні ознаки того, що ці атаки були частиною складної та скоординованої операції, здійсненої суб'єктом зі значними оперативними можливостями, швидше за все державою. При цьому, у заяві не було названо жодного підозрюваного. Слідство оцінило пошкодження чотирьох суден і провело хімічний аналіз уламків, дійшовши висновку, що "дуже ймовірно", що під час нападу були використані

міни. Згідно із вказаною заявою, міни були встановлені на суднах водолазами, задіяними з швидкохідних човнів. Розслідування встановило, що міни були застосовані таким чином, щоб пошкодити судна, не топлячи їх і не підриваючи їхній вантаж.

Інцидент стався на тлі зростання напруженості між США та Іраном у регіоні Перської затоки, що призвело до підозри причетності до нападу саме Ірану. Так, 5 травня 2019 року було оголошено, що США розгортають авіаносну групу USS Abraham Lincoln Carrier Strike Group і чотири бомбардувальники B-52 на Близькому Сході, щоб "надіслати чітке і безпомилкове повідомлення" Ірану після доповідей розвідки про ймовірний напад. Ізраїльська розвідка також попередила США за кілька днів до інциденту про те, що Іран має намір завдати удару по суднах Саудівської Аравії. За кілька днів до інциденту США попереджали, що Іран може атакувати морські перевезення в регіоні, і розгорнули військово-морські сили для протидії тому, що вони назвали "явними ознаками" загрози. США звинуватили Іранський КВІР у безпосередній відповідальності за напади на судна.

Уряд Ірану закликав до міжнародного розслідування інциденту, описуючи його як можливу операцію під чужим прапором. За словами представників влади Ірану, напад був "злочином Ізраїлю", щоб спробувати викликати військову реакцію. При цьому, через два дні після нападу на судна відбулася атака хуситів на саудівські нафтопроводи до Янбу. Обидва маршрути використовувалися Саудівською Аравією та ОАЕ для експорту нафти наземним шляхом. Обидва інциденти змусили припустити, що КВІР організував ці дві атаки з метою надання повідомлення про готовність завдати економічної шкоди державам Ради співробітництва Перської затоки та здатність впливати на торгівлю нафтою як в межах, так і за межами Ормузької протоки.

У висновках міжнародного розслідування атак на судна під керівництвом ОАЕ було вказано, що у ході складної та скоординованої операції водолазами, які діяли із швидкохідних човнів, було використано магнітні міни для пошкодження корпусу суден. Як результат, найімовірнішим винуватцем було визнано "державного актора". У звіті норвезької страхової компанії про інцидент зроблено висновок, що КВІР "дуже ймовірно" сприяв атакам. Розвідка США також прийшла до висновку, що безпосередню відповідальність за атаки несе КВІР.

У подальшому, 13 червня 2019 року біля Ормузької протоки зазнали нападу два танкери, які рухались на південний схід у міжнародних водах – судно "Kokuka Courageous", яке перебувало під прапором Панами й експлуатувалося компанією, розташованою в Японії, та судно "Front Altair", яке перебувало під прапором Маршаллових Островів і експлуатувалося компанією, розташованою в Норвегії. За даними ВМС США, виклик лиха від судна "Front Altair" надійшов о 03:12 GMT (06:12 за місцевим часом) після вибуху. Через вісім хвилин американський безпілотник MQ-9 "Reaper" прибув до місця події та виявив пожежу на судні. За словами офіційного представника США, MQ-9 "Reaper" помітив наближення іранських суден до "Front Altair" та "Kokuka Courageous". У подальшому, за даними американських військових, о 03:45 GMT (06:45 за місцевим часом) по MQ-9 "Reaper" було випущено модифіковану ракету класу "земля-повітря" SA-7, яка не змогла уразити БпЛА внаслідок промаху приблизно на 1 км (0,62 милі). Після інциденту з БпЛА на судні "Kokuka Courageous" стався вибух. За даними ВМС США, сигнал лиха від "Kokuka Courageous" надійшов о 04:00 GMT (07:00 за місцевим часом). Корпус судна, як повідомляється, було пробито над ватерлінією з правого борту. Після атак всі члени екіпажу з обох суден були успішно евакуйовані. Незважаючи на значні пошкодження, судна не затонули.

На тлі загострення напруги між Іраном і США, Сполучені Штати звинуватили у нападах Іран, обґрунтовуючи це твердження даними розвідки, використаною зброєю, необхідним досвідом, а також нещодавніми подібними атаками Ірану на судноплавство. Саудівська Аравія та Велика Британія підтримали звинувачення США. Німеччина заявила, що є "переконливі

докази" того, що Іран несе відповідальність за атаки. Іран відкинув звинувачення, звинувативши США у поширенні дезінформації та розпалюванні війни.

У день інциденту американські військові опублікували відео, на якому видно, як члени KBIP видаляють міну, що не розірвалася, з борта "Kokuka Courageous" о 16:10 за місцевим часом. Патрульний катер, зображений на відео, відповідає моделі та розмірам патрульних катерів, які використовуються ВМС KBIP, з ідентичним малюнком шеврону, центральною консоллю та зенітною гарматою. 17 червня 2019 року Пентагон оприлюднив нові зображення, які були зроблені з вертольота спостереження MH-60R ВМС США після атаки на "Front Altair" та "Kokuka Courageous" в Оманській затоці. Вони знову показали, як члени KBIP видаляють міну, що не розірвалася. У відповідь на висунуті США звинувачення в атаці на судна Іран назвав безпідставними.

29 липня 2021 року нафтовий танкер "MT Mercer Street", який здійснював перехід з Танзанії до ОАЕ без вантажу на борту, зазнав нападу біля узбережжя Оману. Зазначене судно було під прапором Ліберії, належало японській компанії та управлялося ізраїльською компанією "Zodiac Maritime". Напад стався в районі на північний схід від оманського острова Масіра, майже за 300 кілометрів (190 миль) на південний схід від столиці Оману Маскат. Судно зазнало пошкодження містка, внаслідок атаки загинули дві особи.

Кораблі ВМС США, які прибули на місце інциденту, супроводили судно у безпечне місце. У заяві від 31 липня 2021 року представники 5-го флоту ВМС США зробили заяву, що експерти з вибухівки вважають, що удар БпЛА був націлений на танкер. Центральне командування США (CENTCOM) у подальшому розслідувало інцидент і дійшло висновку, що за атакою на "MT Mercer Street" стоїть Іран. Було встановлено, що судно стало мішенню двох невдалих атак ударних БпЛА, про які екіпаж повідомляв через надання сигналів лиха. Третя атака БпЛА 30 липня значно пошкодила судно і призвела до загибелі двох осіб. Розслідування виявило, що третій БпЛА був заряджений вибухівкою, яка утворила 6-футову пробоїну у верхній частині ходової рубки.

Офіційні особи Ізраїлю, США, Великобританії та Румунії поклали відповідальність за атаку на Іран. Іранські державні ЗМІ (іранська урядова арабомовна мережа новин "Al-Alam") з посиланням на неназвані "обізнані джерела" спочатку заявили, що інцидент став помстою за ізраїльський авіаудар по військовому аеропорту в Сирії, але уряд Ірану офіційно заперечував свою причетність.

15 листопада 2022 року в Оманській затоці БпЛА іранського виробництва здійснив атаку на комерційний танкер "Pacific Zircon" під прапором Ліберії, який контролювала компанія "Eastern Pacific Shipping". У подальшому компанія заявила, що ударний БпЛА уразив танкер приблизно за 240 кілометрів від узбережжя Омана. Внаслідок атаки судно зазнало незначних пошкоджень, витоку палива не було.

Представник Білого дому заявив про впевненість США у пуску БпЛА з Ірану. У Центральному командуванні США заявляли про знаходження уламків ударного безпілота типу "Shahed".

При цьому, іранське видання "Nournews", пов'язане з найвищим органом безпеки країни, звинуватило у нападі на танкер Ізраїль.

Уряд у Тегерані не визнав атаки на судно та зробив заяву, що будь-які звинувачення проти Ірану є неприйнятними.

10 лютого 2023 року в Аравійському морі було атаковано ізраїльське судно "Camp Square". Згідно з заявою "Eleston", грецької компанії, яка управляє постраждалим судном, воно рухалося без вантажу і було атаковано, коли знаходилося в Аравійському морі приблизно за 300 морських миль від берегів Індії та Оману. При цьому танкер отримав незначні ушкодження, а екіпаж не постраждав.

За повідомленнями ЗМІ, які здійснили послались на військового представника США та регіональне військове джерело, у нападі на "Camp Square" брали участь кілька іранських кораблів і, ймовірно, безпілотник "Shahed 136". За словами військового джерела, напад продемонстрував посилення активності Ірану щодо перешкоджання судноплавству у регіоні.

Іран заперечим свою причетність до цих атак та назває їх "пропагандою".

Після повідомлення про атаку на "Camp Square" саудівське агентство новин повідомило, що аналогічний напад було скоєно на судно, що належить ОАЕ. Інцидент стався у тому ж районі і в той же час.

Крім нападу на судна що рухались в Оманській затоці, із застосуванням засобів ураження, Іран неодноразово здійснював безпідставні захоплення суден у цьому районі. Починаючи з 2019 року, відбулася серія нападів на кораблі у стратегічних водах Перської затоки у періоди напруженості між США та Іраном. За даними ВМС США, з 2021 року Іран переслідував, атакував або захопив близько 20 торгових суден, представляючи явну загрозу регіональній морській безпеці та світовій економіці. При цьому дії Ірану щодо захоплення іноземних суден зазвичай слідували після арешту іранських суден.

Так, у 2019 році влада Гібралтару затримала на запит США іранський танкер "Grace 1". У відповідь влада Ірану в Ормузькій протоці затримала танкер "Stena Impero" під британським прапором. Пізніше стався обмін танкерів – "Grace 1" був звільнений і перейменований в "Adrian Darya 1" під обіцянку влади Ірану не постачати нафту в Сирію, а "Stena Impero" зміг залишити Іран.

Схожа ситуація сталася і в 2022 році, коли танкер "Lana" був заарештований у Греції, а іранська нафта, що перебуває на ньому, конфіскована на користь США. Після цього Іран захопив у Перській затоці 2 грецькі танкери – "Delta Poseidon" і "Prudent Warrior". Грецький суд тоді визнав конфіскацію нафти з танкера "Lana" незаконною і пізніше нафту повернули на танкер.

Пізніше, 27 квітня 2023 року Іран затримав в Оманській затоці нафтоналивний танкер "Advantage Sweet", який перебував під прапором Маршаллових островів, належав китайській компанії та керувався турецьким оператором "Advantage Tankers". За даними сервісів відстеження суден, танкер вийшов 25 квітня з порту Міна-Сауд у Кувейті і 7 червня мав прибути до порту Х'юстон. За даними "Al Jazeera", партія кувейтської нафти призначалася американській компанії "Chevron".

Кадри захоплення судна Державне телебачення Ірану показало 28 квітня 2023 року. У репортажі було показано, як 27 квітня 2023 спецназ військово-морського флоту Ірану у ході операції із застосуванням вертольоту здійснив висадку на палубу танкера.

Іран пояснив причину затримання нафтоналивного танкера наступним:

- "Advantage Sweet" зіткнувся з неназваним іранським судном за кілька годин до його затримання;

- кілька членів екіпажу іранського судна опинилися за бортом і зникли безвісти, інші отримали поранення;

- танкер втік з місця події і протягом 8 годин ігнорував виклики по радіозв'язку, перш ніж його заарештували на підставі ухвали суду.

Заступник командувача ВМС Ірану заявив, що ВМС країни неодноразово закликали судно зупинитися з метою проведення всебічного розслідування, але жодної відповіді від судна не було.

У той же час представники 5-го Оперативного флоту ВМС США, що базується на Близькому Сході, заявив, що дії Ірану є порушенням міжнародного права, Іран повинен негайно звільнити танкер, а дії Ірану щодо переслідування суден, і втручання в права судноплавства в регіональних водах становлять загрозу для морської безпеки і світової економіки.

Вказані дії Ірану щодо захоплення "Advantage Sweet" також не випадкове. Ймовірно, воно було пов'язано із конфіскацією США пов'язаного з Іраном нафтоналивного танкера "Suez Rajan", який ходить під прапором Маршаллових островів і управляється грецьким оператором. "Suez Rajan" перебував недалеко від узбережжя Південної Африки, а потім був арештований за кілька днів до затримання "Advantage Sweet" Іраном.

03 травня 2023, Іран захопив нафтовий танкер "Niovi" – судно під панамським прапором, яке експлуатувалося грецькою судноплавною компанією "Smart Tankers", та здійснювало рух із Дубая до порту Фуджейра в Оманській затоці. Згідно із заявою представників ВМС США, близько десяти швидкохідних катерів ВМС КСІР атакували судно посеред Ормузької протоки і змусили нафтовий танкер змінити курс у напрямку іранських територіальних вод. Знімки, опубліковані ВМС США, свідчать про те, що на момент захоплення судно було порожнім.

Іранські ЗМІ не повідомили причини захоплення, але інформаційне агентство "Mizan" процитувало слова генерального прокурора Тегерана, який заявив, що це сталося за рішенням суду.

5. Висновки

Проведений аналіз досвіду ведення гібридних дій Військово-Морськими Силами іноземних держав щодо перешкоджання ведення економічної діяльності на морі показав, що вони мають деякі особливості. Так, якщо КНР використовує для ведення гібридних дій рибальський флот, а також здійснює створення штучних островів в Південно-Китайському морі, то особливістю дій сил ВМС Ірану є збройні напади на торговельні судна із застосуванням підводних диверсійних сил та засобів (ПДСЗ) та ударних безпілотних літальних апаратів (БПЛА) без взяття на себе відповідальності за ці дії, а також періодичні захоплення суден, які здійснюють рух в Оманській Затоці. При цьому, зважаючи на тісну військову співпрацю РФ та Ірану, у подальшому можливо прогнозувати такі ж дії РФ і проти України в Азово-Чорноморському регіоні.

Вказане потребує планування відповідних заходів силами та засобами Сил оборони України, на які покладено завдань з охорони (посилення охорони) суверенних прав України у В(М)ЕЗ держав щодо захисту економічної діяльності України на морі з урахуванням імовірних дій противника, які прогножуються.

6. Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

7. Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Lott, A. Implications of hybrid warfare for the order of the oceans. CIMSEC. URL: <https://cimsec.org/implications-of-hybrid-warfare-for-the-order-of-the-oceans/>
2. Grossman D. A Short History of China's Fishing Militia and What It May Tell Us. RAND Corporation. URL:

References

1. Lott, A. (2020). Implications of hybrid warfare for the order of the oceans. CIMSEC. Retrieved from: <https://cimsec.org/implications-of-hybrid-warfare-for-the-order-of-the-oceans/>
2. Grossman D. (2020). A Short History of China's Fishing Militia and What It May

- <https://www.rand.org/blog/2020/04/a-short-history-of-chinas-fishing-militia-and-what.html>
3. Воєнні аспекти протидії "гібридній агресії": досвід України: монографія / колектив авторів ; за заг.ред. А. М. Сиротенка. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2020. 176 с.
 4. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг.ред. В.П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
 5. Удосконалення основ застосування Збройних Сил України з урахуванням умов "гібридної війни" : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 27 лют. 2019. Київ, 2019. 76 с.
 6. Гібридна агресія Російської Федерації: досвід протидії України, наслідки для Європи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 17 лист. 2022. Київ, 2022. 227 с.
 7. Current issues of military specialists training in the security and defence sector under conditions of hybrid threats: monograph / Pacek B., Pievtsov H., Syrotenko A., etc. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego, 2021. 410 p.
 8. Яким'як С. В. Протидія гібридній війні на морі: уроки та перспективи: матеріали круглого столу 25 лютого 2020 р. Київ.: НУОУ ім. І. Черняхівського, 2020. С. 19–30.
 9. Яким'як С. В. (2020). Проблемні питання протидії гібридному впливу противника на морі та шляхи їх вирішення. Наука і оборона. № 2. С. 31–36.
 10. Яким'як С.В., Неїжпапа О.Л., Тарасов А.А. Проблемні питання та перспективи розвитку Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Наука і оборона, 2021. №3. С.36–40.
 11. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії: аналітична доповідь / Базиліук Я. [та ін]. Київ : НІСД, 2017. 84 с.
 - Tell Us. RAND Corporation. Available from : <https://www.rand.org/blog/2020/04/a-short-history-of-chinas-fishing-militia-and-what.html>
 3. Syrotenko A. M. (2020). Voienni aspekty protydii "hibrydnoi ahresii": dosvid Ukrainy. Kyiv : NUOU [in Ukrainian].
 4. Horbulin V.P. (2017). Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front [Global hybrid war: the Ukrainian front]. Kyiv : NISS.
 5. Udoskonalennia osnov zastosuvannia Zbroinykh Syl Ukrainy z urakhuvanniam umov "hibrydnoi viiny", materialy naukovo-praktychnoi konferentsii. Kyiv.
 6. Hibrydna ahresiia Rosiiskoi Federatsii: dosvid protydii Ukrainy, naslidky dlia Yevropy: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Kyiv.
 7. Pacek B., Pievtsov H., Syrotenko A. (2021). Current issues of military specialists training in the security and defence sector under conditions of hybrid threats. Warszawa : Wydawnictwo Instytutu Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego.
 8. Yakym'iak S. V. (2020). Protydiia hibrydnoi viini na mori: uroky ta perspektyvy. Protydiia hibrydnoi viini na mori: uroky ta vysnovky", materialy kruhloho stolu. Kyiv.
 9. Yakym'iak S. V. (2020). Problemni pytannia protydii hibrydnomu vplyvu protyvnyka na mori ta shliakhy yikh vyrishennia. *Nauka i oborona*, vol. 2, pp. 31–36.
 10. Yakym'iak S.V., Neizhpapa O.L., Tarasov A.A. (2021). Problemni pytannia ta perspektyvy rozvytku Viiskovo-Morskykh Syl Zbroinykh Syl Ukrainy. *Nauka i oborona*, vol. 3, pp. 36–40.
 11. Bazyliuk Ya. (2017). Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh hibrydnoi ahresii: analitychna dopovid. Kyiv : NISS.
 12. Honcharenko R.V., Hordiichuk V.V. (2021). Do pytannia zakhystu ekonomichnoi diialnosti Ukrainy v Azovskomu mori. *Morska stratehiia derzhavy. Rozvytok ta realizatsiia morskoho potentsialu*

12. Гончаренко Р. В., Гордійчук В. В. До питання захисту економічної діяльності України в Азовському морі. Морська стратегія держави. Розвиток та реалізація морського потенціалу України : матеріали міжнар. наук. форуму, 19-20 травня 2021 р. Київ: НУОУ ім. І. Черняхівського, 2021. С. 58–66.
13. Lott, A. Hybrid threats and the Law of the Sea : use of force and discriminatory navigational restrictions in straits / by Alexander Lott. Boston : BrillNijhoff, 2022. P. 302.
14. Kotman, T. Maritime Hybrid Threat. Maritime security centre of excellence. URL: <https://www.marseccoe.org/wp-content/uploads/2021/08/Maritime-Hybrid-Threat.pdf>
15. Ionuț-Cosmin Buță. Seven-step algorithm to identify hybrid warfare to identify hybrid warfare – the Black Sea Snake Island case study. Romanian Military Thinking. 2023, Iss. 1, p. 12–29. <https://doi.org/10.55535/RMT.2023.1.1>
16. Stavridis, J. Maritime Hybrid Warfare Is Coming. US Naval Institute. URL: <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2016/december/maritime-hybrid-warfare-coming>
- Ukrainy, materialy mizhnarodnoho naukovofo forumu].
13. Lott, A. (2022). Hybrid threats and the Law of the Sea : use of force and discriminatory navigational restrictions in straits. Boston : BrillNijhoff.
14. Kotman, T. (2021). Maritime Hybrid Threat. Maritime security centre of excellence. Retrieved from: <https://www.marseccoe.org/wp-content/uploads/2021/08/Maritime-Hybrid-Threat.pdf> [in English].
15. Ionuț-Cosmin B. (2023). Seven-step algorithm to identify hybrid warfare to identify hybrid warfare – the Black Sea Snake Island case study. Romanian Military Thinking. Iss. 1, p. 12–29. <https://doi.org/10.55535/RMT.2023.1.1>
16. Stavridis, J. (2016). Maritime Hybrid Warfare Is Coming. US Naval Institute. Retrieved from: <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2016/december/maritime-hybrid-warfare-coming>